

Навіть попри війну, питання насильства в сім'ї не втратило своєї актуальності. Війна ще більше загострила проблеми людей, які були й до цього. Життя у постійному стресі, в одному приміщенні та залежність один від одного партнерів, нерідко зумовлює випадки виникнення домашнього насильства. Домашнє насильство це проблема, яку складно досліджувати. Адже насильство однієї людини над іншою у сімейних відносинах може мати приховані форми. Тож що слід розуміти під домашнім насильством, як йому запобігти та протидіяти розповідає начальник відділу безоплатної правової допомоги Золотоніського місцевого центру з надання БВПД Тетяна Жалобна.

Організаційно-правові засади запобігання та протидії домашньому насильству, а також основні напрями реалізації державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, спрямовані на захист прав та інтересів осіб, які постраждали від такого насильства прописані в Законі України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» від 07.12.2017 № 2229-VIII.

Що таке домашнє насильство?

Відповідно до статті 1 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» домашнє насильство – це діяння (дії або бездіяльність) фізичного, сексуального, психологічного або економічного насильства, що вчиняються в сім'ї чи в межах місця проживання або між родичами, або між колишнім чи теперішнім подружжям, або між іншими особами, які спільно проживають (проживали) однією сім'єю, але не перебувають (не перебували) у родинних відносинах чи у шлюбі між собою, незалежно від того, чи проживає (проживала) особа, яка вчинила домашнє насильство, у тому самому місці, що й постраждала особа, а також погрози вчинення таких діянь.

Які є види домашнього насильства?

Домашнє насильство проявляється у різних формах:

Психологічне насильство – словесні образи, погрози, у тому числі щодо третіх осіб, приниження, переслідування, залякування, постійний психологічний тиск, намагання вас тримати у постійній психологічній тривозі.

Фізичне насильство – ляпаси, стусани, штовхання, щипання, шмагання, кусання, а також незаконне позбавлення волі, нанесення побоїв, мордування, заподіяння тілесних ушкоджень різного ступеня тяжкості, залишення в небезпеці.

Економічне насильство – позбавлення житла, їжі, одягу, іншого майна, коштів чи документів або можливості користуватися ними, залишення вас без ліків.

Сексуальне насильство – примушування до зайняття сексом без згоди, змушування робити неприпустимі для особи речі сексуального характеру, відео та фото зйомки сексуального характеру.

Усі види насильства небезпечні, тому що будь-який з них може привести до розладів психічного здоров'я або навіть до смерті особи.

Які заходи впливу можна застосувати до особи, яка вчинила домашнє насильство?

Законодавством встановлено, що до кривдника (особи що вчинила домашнє насильство у будь-якій формі) суб'єктами, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству може бути встановлено спеціальні заходи щодо протидії домашньому насильству.

До спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству належать:

- 1) терміновий заборонний припис стосовно кривдника (вноситься уповноваженими підрозділами органів Національної поліції України);
- 2) обмежувальний припис стосовно кривдника (видається судом);
- 3) взяття на профілактичний облік кривдника та проведення з ним профілактичної роботи (здійснюється уповноваженими підрозділами органу Національної поліції України);
- 4) направлення кривдника на проходження програми для кривдників (відповідальними за виконання програм для кривдників, є місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування).

Терміновий заборонний припис вноситься строком до 10 діб за заявою постраждалої особи, а також за власною ініціативою працівником уповноваженого підрозділу органів Національної поліції України за результатами оцінки ризиків та може передбачати застосування таких заходів:

- 1) зобов'язання залишити місце проживання (перебування) постраждалої особи;
- 2) заборона на вхід та перебування в місці проживання (перебування) постраждалої особи;
- 3) заборона в будь-який спосіб контактувати з постраждалою особою.

Обмежувальний припис видається на строк від 1 до 6 місяців та може бути продовжений судом на строк не більше 6 місяців.

Право звернутися до суду із заявою про видачу обмежувального припису стосовно кривдника мають:

- 1) постраждала особа або її представник;
- 2) у разі вчинення домашнього насильства стосовно дитини – батьки або інші законні представники дитини, родичі дитини (баба, дід, повнолітні брат, сестра), мачуха або вітчим дитини, а також орган опіки та піклування;
- 3) у разі вчинення домашнього насильства стосовно недієздатної особи – опікун, орган опіки та піклування.

Обмежувальним приписом визначаються один чи декілька таких заходів тимчасового обмеження прав кривдника або покладення на нього обов'язків:

- 1) заборона перебувати в місці спільного проживання (перебування) з постраждалою особою;
- 2) усунення перешкод у користуванні майном, що є об'єктом права спільної сумісної власності або особистою приватною власністю постраждалої особи;
- 3) обмеження спілкування з постраждалою дитиною;
- 4) заборона наближатися на визначену відстань до місця проживання (перебування), навчання, роботи, інших місць частого відвідування постраждалою особою;
- 5) заборона особисто і через третіх осіб розшукувати постраждалу особу, якщо вона за власним бажанням перебуває у місці, невідомому кривднику, переслідувати її та в будь-який спосіб спілкуватися з нею;
- 6) заборона вести листування, телефонні переговори з постраждалою особою або контактувати з нею через інші засоби зв'язку особисто і через третіх осіб.

Важливо! Судові витрати у справах про видачу обмежувального припису не сплачуються.

Яка юридична відповідальність передбачена за вчинення домашнього насильства?

Відповідно до чинного законодавства особи, які вчинили домашнє насильство, можуть нести кримінальну, адміністративну та цивільно-правову відповідальність.

Адміністративна відповідальність кривдника передбачена статтею 173² **КУпАП**, згідно з якою вчинення домашнього насильства, насильства за ознакою статі – умисне вчинення будь-яких діянь (дій або бездіяльності) фізичного, психологічного чи економічного характеру (застосування насильства, що не спричинило тілесних ушкоджень, погрози, образи чи переслідування, позбавлення житла, їжі, одягу, іншого майна або коштів, на які потерпілий має передбачене законом право, тощо), внаслідок чого могла бути чи була завдана шкода фізичному або психічному здоров'ю потерпілого, а так само невиконання термінового заборонного припису особою, стосовно якої він винесений, або неповідомлення уповноваженим підрозділам органів Національної поліції України про місце свого тимчасового перебування в разі винесення такого припису, карається накладенням штрафу від 10 до 20 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (170-340 грн) або громадськими роботами на строк від 30 до 40 годин, або адміністративним арештом на строк до десяти діб.

Кримінальна відповідальність кривдника передбачена статтею 126¹ **КК України**, яка передбачає, що домашнє насильство – умисне систематичне вчинення фізичного, психологічного або економічного насильства щодо подружжя чи колишнього подружжя або іншої особи, з якою винний перебуває (перебував) у сімейних або близьких відносинах, що призводить до фізичних або психологічних страждань, розладів здоров'я, втрати працездатності, емоційної залежності або погіршення якості життя потерпілої особи, карається громадськими роботами на строк від 150 до 240 годин, або арештом на строк до шести місяців, або обмеженням волі на строк до п'яти років, або позбавленням волі на строк до двох років.

Поряд з притягненням до адміністративної чи кримінальної відповідальності до особи, яка вчинила домашнє насильство, можливе застосування також заходів цивільно-правової відповідальності, які полягають в необхідності відшкодування потерпілій особі завданої моральної та матеріальної шкоди.

Зокрема, постраждала особа може вимагати від кривдника компенсації її витрат на лікування, отримання консультацій або на оренду житла, яке вона винаймає (винаймала) з метою запобігання вчиненню стосовно неї домашнього насильства, а також періодичних витрат на її утримання, утримання дітей чи інших членів сім'ї, які перебувають (перебували) на утриманні кривдника, у порядку, передбаченому законодавством.

Як діяти у випадку домашнього насильства або його загрози?

- розповісти про насильство тим, хто може допомогти;
- продумати дії на випадок повторного насильства;

- визначити місце, куди можна піти у випадку загрози насильства;
- домовитися із сусідами, щоб вони викликали поліцію, якщо почують крики з квартири;
- у безпечному, але доступному місці заховати документи, певну суму грошей, книжку з номерами телефонів, інші важливі папери, певний одяг та необхідні ліки;
- унеможливити доступ до інформації про місце перебування потерпілої особи;
- заздалегідь знайти номери телефонів місцевих служб, які можуть надати необхідну підтримку.

Куди звернутися по допомогу?

Якщо ви зіштовхнулися з домашнім насильством або стали його свідком – зверніться по допомогу за вказаними номерами телефонів.

«Гарячі лінії» | телефони довіри:

- Поліція, екстрений номер виклику поліції (повідомити про злочин чи правопорушення) – 102;
- Національна гаряча лінія з протидії домашньому та гендерно зумовленому насильству – 15-47 (з мобільного чи стаціонарного телефону);
- Національна гаряча лінія з попередження домашнього насильства, торгівлі людьми та гендерної дискримінації – 0-800-500-335; 116-123;
- Національна дитяча «гаряча лінія» – 0-800-500-225; 116-111;